

บทที่ 4

บทละครพูดสลักรำ เรื่อง รุ่งฟ้าดอยสิงห์

ผู้วิจัยได้พบว่าเสด็จพระองค์หญิงฯ ทรงนิพนธ์บทละครไว้ 2 เรื่อง คือ เรื่องปิ่นหยิมิสา-
หรั่ง และเรื่อง รุ่งฟ้าดอยสิงห์ สำหรับเรื่องที่ 2 นี้ ทรงจัดเป็นการแสดงประเภทละครพูดสลักรำอัน
เป็นละครประเภทใหม่ในวงการนาฏศิลป์ขณะนั้น ผู้วิจัยจึงใคร่ศึกษาละครพูดสลักรำ เรื่อง รุ่งฟ้า
ดอยสิงห์ ใน 3 ประเด็นใหญ่ ๆ คือ ที่มา บท และ องค์ประกอบการแสดง นำเสียดายที่ค้นไม่พบ
รูปภาพการแสดงละครเรื่องนี้ ทำให้ไม่อาจวิเคราะห์ในเรื่องเครื่องแต่งกาย ฉาก และผู้แสดงได้
อย่างในบทที่ 3

1. ที่มา

1.1 แร้งบันดาลใจของเสด็จพระองค์หญิงฯ ที่ทรงนิพนธ์บทละคร

เสด็จพระองค์หญิงฯ เมื่อทรงอ่านนิยายเรียงร้อยเรื่องรุ่งฟ้าดอยสิงห์จบ ก็ต้องพระทัยจึงมี
พระประสงค์อยากให้คณะละครของพระองค์ได้แสดงละครพูดสลักรำซึ่งคิดค้นขึ้นใหม่ จึงเป็นแรง
บันดาลใจให้พระองค์นิพนธ์บทละครนี้ขึ้น และในบทพระนิพนธ์ค่านำละครพูดสลักรำของเสด็จ
พระองค์หญิงฯ มีกล่าวไว้ว่า “บทละครพูดสลักรำเรื่องรุ่งฟ้าดอยสิงห์นี้ได้เขียนจากแก่นิยายเรียง
ร้อยของอรุวรรณ ข้าพเจ้าได้อ่านแล้วรู้สึกชอบใจจึงขออนุญาตเจ้าของมาดัดแปลงเป็นละครพูด
สลักรำตามความพอใจของข้าพเจ้า เพื่อที่จะให้ศิลปินทั้งหลายประเภทที่เคารพนับถือข้าพเจ้า ได้มา
ร่วมแสดงในงานวันเกิดของข้าพเจ้าโดยทั่วถึงกัน ทั้งนี้เพราะข้าพเจ้ามีใจรักและคิดเชิดชูศิลปินอยู่
เสมอ”²⁰

^{*} ละครพูดสลักรำในที่นี้ เสด็จพระองค์หญิงฯ ใช้ในความหมายว่า ร่ายรำ

²⁰ พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าหญิงเฉลิมเขตมงคล, บทละครพูดสลักรำเรื่องรุ่งฟ้าดอย
สิงห์. (ลายมือเลขาส่วนพระองค์), ค่านำ.

1.2 ที่มาของบทละครพูดสลักรำ เรื่อง รุ่งฟ้าคอยสิงห์

เสด็จพระองค์หญิงฯ มีพระประสงค์ทาบละครเรื่องอื่นมาแสดง พระองค์ทรงอ่าน เรื่อง “ปิ่นหยิมisahวัง” บทนิพนธ์ของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต ทรงแปลและทรงนิพนธ์เป็นร้อยแก้วจากหนังสือภาษามลายู เรื่องนี้เป็นต้นเรื่องซึ่งแปลมาเป็นเรื่องอิเหนา เสด็จพระองค์หญิงฯ ได้ทรงขอประทานอนุญาตพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นนครสวรรค์ศักดิพินิตมาทำเป็นบทละครพันทางเรื่องปิ่นหยิมisahวัง และได้นำออกแสดงในปีพุทธศักราช 2495 เป็นที่นิยมในหมู่คนดูมาก

ต่อมาจึงได้นำหนังสือร้อยแก้ว เรื่อง “รุ่งฟ้าคอยสิงห์” ของนายเลี้ยว ศรีเสวก นามปากกา “อรุวรรณ” เป็นหนังสือที่มีผู้นิยมมากในขณะนั้น มาถอดเป็นบทละครเพื่อเป็นการทดลอง บทละครเรื่องรุ่งฟ้าคอยสิงห์ได้แสดงเป็นครั้งแรกเมื่อพุทธศักราช 2497 ในงานฉลองวันคล้ายวันประสูติของเสด็จพระองค์หญิงฯ คือวันที่ 9 และ 10 มีนาคม จากการทดลองแสดงละครเรื่องนี้ได้ผลเป็นที่น่าพอใจของเสด็จพระองค์หญิงฯ และผู้ชม เสด็จพระองค์หญิงฯ ทรงโปรดละครสองเรื่องนี้มาก ด้วยเป็นเรื่องที่ได้ทรงนิพนธ์เป็นบทละครอย่างสมบูรณ์²¹ ในบทนี้ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์เพียงเรื่องเดียวคือ เรื่องรุ่งฟ้าคอยสิงห์เท่านั้น เพราะละครเรื่องนี้เป็นละครพูดสลักรำซึ่งไม่เคยมีผู้กล่าวไว้ในประวัติศาสตร์ไทยมาก่อน นอกจากนั้นละครเรื่องนี้มีเนื้อหาสาระที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง

²¹ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอนุสรรมงคลการ บทละครเรื่องปิ่นหยิมisahวังและรุ่งฟ้าคอยสิงห์ พระนิพนธ์พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าหญิงเฉลิมเขตกรมงคล. (พระนคร: สหอุปกรณ์การพิมพ์, 2500) คำนำ.

2. บท

2.1 เนื้อเรื่องย่อ เรื่อง รุ่งฟ้าดอยสิงห์

แคว้นไทยใหญ่แย่งชิงอาณาเขตของขมุ ทำให้ขมุคับแค้นมาก เจ้าชายฟ้าครองเมืองไทยใหญ่มีมเหสีชื่อเอี้ยคำ และสนมเอกชื่อดาวเรือง มีพระโอรสกับพระมเหสีชื่อผาเรือง และธิดาชื่อ รุ่งฟ้าต่อมาดาวเรือง สนมเอก ถูกเจ้าอินทรปัตแห่งขมุจับตัวไปเป็นเชลย และขอความรักจากนาง แต่ดาวเรืองขอให้คลอดโอรสสายเลือดอ้ายฟ้าไทยใหญ่เสียก่อน เมื่อสิงหะคลอดออกมาได้รับความเมตตาจากหัวอินทรปัตดุจโอรสในสายเลือดและได้ดาวเรืองเป็นมเหสี มีธิดาร่วมกันคือสุริยา

ผาเรืองเป็นบุรุษหนุ่มผู้มีความกล้าหาญและเชี่ยวชาญในการรบมีความคับแค้นต่อขมุเป็นอย่างยิ่งที่จับดาวเรืองพระมารดาเลี้ยงของตนไป จึงมักจะทำศึกกับชาวขมุเสมอ

วันหนึ่งทหารเอกของผาเรืองชื่อ โสมพัช มังแสน และฮากิน บุกเข้าทำร้ายทหารเอกของขมุ แต่ทหารไทยใหญ่ถูกทำร้ายบาดเจ็บกลับไปพูดฟ้องผาเรืองว่า โอรสของขมุฝีมือเก่งกล้า และทำร้ายตน ผาเรืองเขียนสาส์นอาฆาตต่อขมุแล้วเดินทางกลับไทยใหญ่

สิงหะ และสุริยา นำสาส์นนั้นขึ้นทูลต่อพระบิดาอินทรปัต และพระมารดาดาวเรือง กษัตริย์ขมุแนะนำให้โอรสธิดาไปชมสินค้าของชาวกระเหรี่ยงเพื่อให้ประชาชนขมุได้ฝึกฝีมือทำเป็นรายได้เสริม สิงหะ และสุริยาไปชมสินค้าและพบกับมะโป้ มะโป้จึงเล่าเหตุการณ์บ้านเมืองในไทยใหญ่ให้ฟัง รวมถึงโอรสและธิดาของไทยใหญ่ด้วย

สุริยาจึงใช้อุบายปลอมเป็นลูกสาวมะโป้ ชื่อมะจันเข้าขบวนกระเหรี่ยงเดินทางไปค้าขายยังไทยใหญ่ จึงได้พบกับผาเรือง และรุ่งฟ้า สุริยาได้เข้าไปอยู่กับรุ่งฟ้าเพื่อชมวัง และได้ร่ำรำช่วยวนผาเรืองจนผาเรืองหลงรักปักใจ

สุริยา (มะจัน) กลับมาสังสรรค์กับกลุ่มกระเหรี่ยง พร้อมกับสิงหะปลอมเป็นกระเหรี่ยงชื่อโมซานเดินทางมาถึง และร่วมวงเต้นรำกันอย่างสนุกสนาน ผาเรืองควมม้าจากวังเข้ามาพบมะจัน และโมซานเต้นรำกันอย่างสนิทสนมจึงตรงเข้าทำร้ายโมซานด้วยความหึงหวง มะจันจึงทูลแจ้งว่าแท้จริง โมซานคือพี่ชายแท้ ๆ ของตนซึ่งเพิ่งเดินทางมาถึง ผาเรืองจึงให้อภัยและเชิญสิงหะ (โมซาน) เข้าชมวังและการต่อสู้ของทหารในวัง โมซานได้ต่อสู้กลับทหารกล้าอาสาของผาเรืองจนได้รับชัยชนะ ทำให้ผาเรืองพอใจมาก

ตกกลางคืนผาเรืองนอนไม่หลับ จึงเข้าไปคิดพิณในอุทยาน เสียงพิณแว่วไปถึงห้องบรรทมของรุ่งฟ้า รุ่งฟ้าจึงเสด็จลงมาดูตามเสียงและได้พบกับโมซาน จึงเกิดความรักครั้งแรกขึ้นในขณะนั้น โมซานคิดว่ารุ่งฟ้าคือนางกำนัลของพระธิดารุ่งฟ้า จึงได้ลอบพบกันทุกคืน วันหนึ่งรุ่งฟ้าจับได้ว่าโมซานไม่ใช่กระเหรี่ยงธรรมดาแต่เป็นเผ่าขมุ เนื่องจากนางเก็บต่างหูของโมซานได้ และสอบ

ถามเรื่องต่างหาก โสมพัช รุ่งฟ้าได้สังเกตเห็นว่าที่หูขวาของโมชานมีรอยเจาะแต่มีขี้ผึ้งอุดไว้จึงทำให้แน่ใจว่าโมชานคือขมูปลอมมาแน่นอน วันหนึ่งรุ่งฟ้าจึงชวนโมชานปีนหน้าต่างขึ้นห้องพระธิดา และมีสัมพันธ์กัน รุ่งฟ้าจึงเปิดเผยว่าตนคือพระธิดาของอ้ายฟ้าไทยใหญ่ โมชานจึงเปิดเผยตนว่าเป็นโอรสของกษัตริย์ขมูแต่ทั้งสองยังคงรักกันไม่เปลี่ยนแปลง

รุ่งขึ้นมะจันถูกจับได้ว่าคือธิดาของขมูปลอมตัวมา ฝาเรื่องได้ให้ทหารนำตัวมะจัน (สุริยา) ออกไปปล่อยไว้นอกเมืองแต่ไม่ทำร้ายสุริยาเพราะรักสุริยาสุดหัวใจ แต่การลงโทษครั้งนี้สร้างความอาฆาตแค้นแก่สุริยามาก ฝาเรื่องสั่งให้ทหารค้นหาโมชานพี่ชายของมะจันเพื่อประหาร เพราะคือเผ่าขมูเช่นกัน

โมชานลอบพารุ่งฟ้าหนีจากเมืองเพื่อตามหาสุริยา ระหว่างทางได้รับกับทหารเอกมังแสน จนบาดเจ็บแต่มีกะเหรี่ยงชื่อจ๊กกะเข้าช่วยและบอกทางลัดแก่สิงหะและรุ่งฟ้าเดินทางสู่แคว้นขมู ทหารไทยใหญ่กลับมาที่เมือง และทูลเท็จต่อฝาเรื่องว่าสิงหะลักพาพระธิดารุ่งฟ้าไปสร้างความแค้นให้กับฝาเรื่องพวกทหารได้บอกทางลัดสู่ขมูแก่ฝาเรื่อง ฝาเรื่องจึงตามไป

ท้าวอินทรีปิดทราบบว่า พระโอรสและธิดาอยู่กับไทยใหญ่ ด้วยความห่วงใยจึงออกมาช่วยทางฝ่ายเจ้าอ้ายฟ้าก็ออกมาช่วยพระธิดารุ่งฟ้าเช่นเดียวกัน รุ่งฟ้าได้รับบาดเจ็บจากคมดาบทหารของคุณ สิงหะได้ใช้ยาสมุนไพรรักษาหาย สิงหะได้พบกับฝาเรื่องและโดนทำร้ายจนบาดเจ็บ จึงใช้สันดาบตีตัดดอกไม้ฝาเรื่องจนสลบ

เจ้าอ้ายฟ้าไทยใหญ่มาพบคิดว่าโอรสสิน จึงแค้นสิงหะมากได้ยิงธนูอาบยาพิษหมายสังหารสิงหะแต่ไปโดนรุ่งฟ้าเข้าและยิงธนูอีกดอกปักที่อกสิงหะ ในที่สุดทั้งคู่ได้สิ้นชีพลงบนยอดเขา ก่อนสิ้นทั้งคู่ได้ขอให้ฝังร่างของตนไว้คนละคอยและตั้งชื่อคอยนั้นว่า คอยรุ่งฟ้า และคอยสิงห์ และขอสันติภาพต่อไทยใหญ่และขมู อ้ายฟ้าไทยใหญ่เสียใจมาก ฝาเรื่องฟื้นขึ้นได้การเวศพลสิงหะที่ไว้ชีวิตตน

อินทรีติดตามมาพบและแจ้งให้อ้ายฟ้าทราบว่าสิงหะคือโอรสของอ้ายฟ้าที่เกิดจากห้องคาวเรื่องทั้งสองจึงได้ให้สัตยาภิรมย์ต่อกัน

กล่าวถึงสุริยาซึ่งมีความอาฆาตแค้นฝาเรื่องมาก ได้รวมชนเผ่ากระเหรี่ยงขึ้นเพื่อปกป้องตนเองจากข้าศึก โดยใช้ชื่อว่าจันทรา ฝ่ายฝาเรื่องได้รับยาสมุนไพรรักษาบาดแผลและตัวดำจนใครจำไม่ได้ แต่งกายด้วยชุดของสิงหะ และเปลี่ยนแปลงอุปนิสัยให้อ่อนโยนเหมือนสิงหะ รวมกลุ่มกระเหรี่ยงของตนเข้ากับกลุ่มของสุริยา โดยใช้ชื่อสิงหะราชและทหารเอกโสมพัช ใช้ชื่อมังคละ

ต่อมาสุริยาได้ข่าวว่าพม่ากำลังบุกรุกไทยใหญ่ เผ่าขมูเข้าช่วยเหลือไทยใหญ่ทำให้จันทราแค้นชาวขมูของตนมาก จึงคิดอุบายฆ่าพม่าให้ไทยใหญ่ตายใจ และจะตีไทยใหญ่คืนให้ขมูตั้งเดิม

เมื่อสิงหาราช (ผาเรื่อง) ทราบดังนั้นจึงเป็นห่วงไทยใหญ่ได้หนีจันทรากลับไปยังเมืองตน เพื่อปกป้องบ้านเมือง สุริยาจึงเดินทางไปยังคอยรุ่งฟ้า และคอยสิงห์ โดยการนำทางของจ๊กกะ ซึ่งในขณะนั้นจันทรา (สุริยา) ไม่ทราบว่าพระเชษฐาของตนฝังร่างอยู่ที่นั่น ตกกลางคืนสุริยานอนไม่หลับเพราะได้ยินเสียงพิณจึงเดินออกมาไต่ตาม จึงได้รับคำสั่งสอนจากวิญญาณสิงหะและทราบความจริงว่าพระเชษฐาและพระธิดารุ่งฟ้าสิ้นแล้ว จึงรับคำขอร้องให้ยุติสงครามที่จะมีต่อไทยใหญ่ จากนั้นวิญญาณสิงหะ และรุ่งฟ้าก็หายไป

รุ่งขึ้นสุริยาบอกให้ช่างโตไปชุมนุมการรบของไทยใหญ่ ขมุ กับพม่า ตกคึกกระหรียจึงทำสงครามกับพม่าโดยมีไทยใหญ่และขมุเข้ามาสมทบ สุดท้ายพม่าก็แตกทัพ

สุริยาได้รับตำแหน่งกษัตริย์ครองไทยใหญ่ด้วยความเต็มใจจากเจ้าอ้ายฟ้า แต่สุริยาไม่รับตำแหน่งและคืนตำแหน่งให้เจ้าอ้ายฟ้าตามเดิม จากนั้นพาชาวกระหรียโยกย้ายไปยังตอนเหนือเพื่อหาทำเลสร้างอาณาจักรใหม่

ผาเรื่องกลับไปยังแคว้นขมุเพื่อขอคำแนะนำจากดาวเรืองเพื่อคืนดีกับสุริยา ดาวเรืองจึงออกอุบายให้ผาเรื่องเป็นเชลยของขมุแล้วส่งตัวผาเรื่องไปให้สุริยาลงโทษ

สุริยาให้ช่างโตผสมยานอนหลับให้ผาเรื่องดื่มโดยโกหกว่าเป็นยาพิษ ประจวบกับพม่าล้อมตัวไว้ ผาเรื่องได้ดื่มยาแก้จากช่างโตแล้วเข้ามาช่วยสุริยาจนได้รับชัยชนะจากพม่า

จ๊กกะได้รับพระราชทานตำแหน่งกษัตริย์ครองเผ่ากระหรีย และได้รับนางหมวดดีธิดาของขุนหาญเป็นมเหสี ผาเรื่องและสุริยาจับมือคืนดีกันทหารทั้งสามเผ่าโห่ร้องทรงพระเจริญ ไซโย

โครงเรื่อง (Plot)

เป็นเรื่องของรัชทายาทของ 2 เมือง ซึ่งเป็นศัตรูกันมาก่อนเกิดความรักต่อกันแต่ได้เกิดโศกนาฏกรรมขึ้นระหว่างโอรสและธิดาของสองเมืองมีอันต้องจบชีวิตลงบนสุสานแห่งรักระหว่างคอยสองคอย และความสูญเสียเป็นบ่อเกิดแห่งสันติภาพขึ้น ระหว่างทั้งสองเมือง

การเริ่มเรื่อง (Exposition)

เป็นการกล่าวถึงความกึ่งแค้นของเมืองไทยใหญ่และขมุซึ่ง 2 เมืองเป็นศัตรูกัน และต่างก็มีโอรสและธิดา เมืองไทยใหญ่มีโอรสชื่อผาเรื่องและพระธิดาชื่อรุ่งฟ้าเกิดจากมเหสีชื่อจันทรา มี

โอรสซึ่งเกิดจากสนมเอกดาวเรืองชื่อสิงหะ เมื่อขมุมีพระธิดาชื่อสุริยา ต่อมากษัตริย์ขมุได้ ชิงตัวดาวเรืองมาเป็นมเหสีและเลี้ยงดูสิงหะดุจโอรส

ปัญหาที่เริ่มปรากฏ (The inciting force)

ราษฎรชาวขมุถูกทหารเอกของไทยใหญ่ทำร้าย พระโอรสและพระธิดาขมุจึงคิดอุบายปลอมเป็นกระหรี่ปงเข้าไปยังเมืองไทยใหญ่เพื่อแก้แค้น แต่เกิดความรักขึ้นระหว่างพระโอรสและพระธิดาของทั้งสองเมืองขึ้น

ความยุ่งยาก (Complication)

พระโอรสหาเรื่องจับได้ว่าสุริยาเป็นขมุปลอมมาจึงสั่งขับออกจากเมืองและสั่งประหารสิงหะทำให้สิงหะและรุ่งฟ้าต้องหนีออกจากเมืองเพื่อตามหาสุริยา

จุดสุดยอด (Climax)

คือตอนที่เจ้าอ้ายฟ้าไทยใหญ่ตามมาพบและฆ่าพระโอรสสิงหะและพระธิดารุ่งฟ้าด้วยธนูบนยอดคอย แต่ภายหลังพบความจริงว่าสิงหะคือพระโอรสของตนซึ่งเกิดจากสนมเอกชื่อดาวเรือง เรื่องรุ่งฟ้าคอยสิงห์เป็นเรื่องที่ยาวมาก จึงมีเหตุการณ์ที่ทำให้เรื่องดำเนินไปอย่างยืดเยื้อได้ คือ รุ่งฟ้าและสิงหะสิ้นกษัตริย์สองฝ่าย ได้ทำสัญญามิตรภาพต่อกัน แทนที่เรื่องจะจบแค่นั้น ก็มีเหตุให้เรื่องดำเนินต่อไปได้อีก คือ สุริยาที่ถูกหาเรื่องขับออกจากเมืองเกิดความอาฆาตและคิดแก้แค้นไทยใหญ่ตลอดเวลา จึงทำให้ตัวเอกของเรื่อง คือ สุริยาต้องมาพบกับผาเรืองโดยไม่ทราบว่าเป็นผาเรืองปลอมตัวมาเพื่อทำให้สุริยาลดทิวา

จุดคลี่คลาย (Denouement)

เมื่อสุริยาได้ผาเรื่องมาเป็นเฉลย ซึ่งเป็นอุบายของดาวเรืองเพื่อให้ทั้งคู่กินดีกันแต่สุริยาได้ให้ผาเรื่องกินยานอนหลับแล้วออกรบกับพม่า เมื่อสุริยาเสียที่ให้แก่พม่า ก็ได้ตัวละครตัวอื่นช่วยโดยหาทางออกด้วยการให้ยาแก้ให้ตื่นขึ้นมาและช่วยเหลือสุริยาได้ทัน เรื่องจึงคลี่คลายด้วยดี

แนวคิดของเรื่อง (Theme)

บทละครพูดสลักรำ เรื่อง รุ่งฟ้าคอยสิงห์ เนื้อหาของเรื่องมีแนวความคิดไม่แตกต่างจากวรรณคดีไทยเล่มอื่น ๆ คือ เป็นเรื่องของความรักที่มักจะมีเรื่องการรบแทรกเอาไว้ด้วย ความรักในเรื่องไม่ว่าจะเป็นความรักที่ชายมีต่อหญิง หรือพ่อมีต่อลูกล้วนทำให้เกิดความทุกข์ที่จะทำให้ตัวละครดิ้นรนให้หลุดพ้นเพื่อให้ได้รับความสมปรารถนา จึงทำให้เรื่องดำเนินต่อไปเรื่อย ๆ แนวคิดในเรื่องรัก เป็นเหตุการณ์สำคัญของเรื่องที่ทำให้เหตุการณ์ดำเนินติดต่อกลมกลืนกัน เช่น เริ่มแต่สิ่งหะมีความรักต่อรุ่งฟ้า ผาเรื่องมีความรักต่อสุริยา เมื่อผาเรื่องจับได้ว่าชาวขมุหลอกจึงโกรธจึงสั่งจับสุริยาและประหารสิงหะ สิงหะจึงพารุ่งฟ้าหนีเพื่อตามหาสุริยาด้วยความรักและความหวังไข้อย่าฆ่าไทยใหญ่โกรธเนื่องจากเข้าใจผิดว่าสิงหะลักพาตัวรุ่งฟ้าไป ความรักที่มีต่อพระธิดาจึงออกติดตามไป แต่เมื่อทราบว่าเป็นพระธิดามีใจต่อข้าศึก จึงยิงธนูประหารทั้งคู่ ทำให้เกิดโศกนาฏกรรมขึ้น

ต่อมาผาเรื่องจึงออกติดตามหาสุริยา แต่ต้องพบกับอุปสรรคต่าง ๆ มากมาย และสุดท้ายความรักของทั้งสองก็จบลงแบบสุขนานาฏกรรม

2.2. ลักษณะบทละคร

บทละครพูดสลักรำ เรื่อง รุ่งฟ้าคอยสิงห์ซึ่งเสด็จพระองค์หญิงฯ ทรงนิพนธ์มีลักษณะ ดังนี้

2.2.1 ลักษณะคำประพันธ์เป็นร้อยแก้วสลักกลอนสุภาพ

กลอนสุภาพ (กลอนแปด) ในบทละครมีทั้งหมด 118 บท

2.2.2 แบ่งฉากเรียงไปตามลำดับของเหตุการณ์

เนื่องด้วยละครเรื่องรุ่งฟ้าคอยสิงห์เป็นเรื่องยาว ดังนั้นลักษณะรูปแบบของบทละครจึงเอื้ออำนวยให้เข้าใจเรื่องได้ดี เพราะมีการเขียนลำดับฉากคั่นบท นอกจากนี้ยังมีคำบรรยาย

รายละเอียดต่าง ๆ ถึงเพลงที่ใช้ การใช้อุปกรณ์เกี่ยวกับการแสดงละครในฉากและตำแหน่งของตัวละครแต่ละตัว ซึ่งในนิยายต้นฉบับเป็นบทร้อยแก้วจึงไม่มีสิ่งเหล่านี้

ฉากในละครสลักรำเรื่องรุ่งฟ้าคอยสิงห์ มีทั้งหมด 31 ฉาก ตัวอย่างการลำดับฉากมีดังนี้

ฉาก 1

ดนตรีทำเพลงบัณเฑาะว์สามชั้น เป็นฉากห้องพระโรงในเมืองไทยใหญ่ ตัวละครมีเจ้าอ้ายฟ้าเจ้าผู้ครองนครไทยใหญ่ ประทับยังพระราชอาสน์พร้อมด้วยพระนางเอื้อยคำมเหสี เจ้าชายผาเรืองราชโอรส เจ้ารุ่งฟ้าพระราชธิดาและเสนานายทหารเข้าเฝ้าตามตำแหน่ง

ฉาก 2

(พินพาทย์ เพลงกระแตสองชั้น)

ในป่าแนวเขาดอยช้างเผือก สลับซับซ้อนกัน ทางเดินคดเคี้ยว ตัวละครมีผาเรืองและทหารเอกมีฝีมือของเขา 15 นาย

ฉาก 3

เปิดฉากภายในคุ้มของขมุ ตัวละครมีเจ้าอินทรีปัดซึ่งเป็นเจ้าใหญ่ในเผ่าขมุทั้งหลาย กำลังคอยโอรสกับธิดา (เวลากลางวันไฟสว่าง)

ฉาก 4

ฉากในที่พักของพวกกระเหรี่ยง มีสินค้าต่าง ๆ วางขายอยู่บนแคร่ไม้ไผ่และมีที่พักทำเป็นเพิงอยู่เรียงราย ตัวละครมี มะป๋โป่หัวหน้ากับลูกน้องทั้งหญิงชาย (ให้สมมติชื่อกระเหรี่ยงต่าง ๆ ตามชอบใจให้ขบขัน เล่นเกี่ยวกับเรื่องสินค้าพอสมควร)

ฉาก 5

เป็นฉากเดียวกับฉาก 3 (ฉากภายในคุ้มของเจ้าอินทรีปัด) ตัวละครมี เจ้าอินทรีปัดควาเวือง ยีบา และทหารเฝ้าอยู่ตามสมควร

ฉาก 6

เป็นฉากแคว้นไทยใหญ่ มีเพิงที่พักของกระเหรี่ยงมาตั้งขายสินค้า มีแคร่ตั้งสำหรับวางสินค้าและอาหารป่า มีเครื่องดีดสี่ตีเป่า เช่น แคน กลอง ไม้ยาว ๆ สองอัน สำหรับประกอบการฟ้อนรำและยังมีอีกหลายอย่าง ตัวละครมีกระเหรี่ยงหญิงชายเปลือยกลาด สำหรับพวกหญิงสาว (รวมทั้งสุรียาที่ปลอมมาด้วย) อาบน้ำในลำธารอีกทางหนึ่ง (เวลาบ่ายใช้ไฟธรรมดา)

ฉาก 7

เป็นฉากภายในอุทยานหน้าตำหนักรุ่งฟ้าพระราชธิดาเจ้าไทยใหญ่ แลเห็นสวนดอกไม้ มีแท่นหินสำหรับนั่งเล่นตั้งอยู่ ตัวละครมี เจ้ารุ่งฟ้ากับมะขิ่น มีนางกำนัลเฝ้าตามสมควร (ปีพาทย์ทำเพลงแน)

ฉาก 8

เป็นฉากเดียวกับฉาก 1 หน้าตำหนักรุ่งฟ้ามีการบรรเลงดนตรีลาว เช่น แคน และ เครื่องดีดตีตีเป่าของลาวต่าง ๆ ตัวละครมี เจ้ารุ่งฟ้าประทับฟังดนตรีกับข้าหลวงตามสมควร มะขิ่น เดินออกมาอีกทางหนึ่ง (บรรยาย)

ฉาก 9

เป็นฉากค่ายกระเหรี่ยง ตัวละครมี มะโป้และสุรียา รวมทั้งเหล่ากระเหรี่ยงทั้งชายหญิง (เวลากลางวัน) ปีพาทย์ทำเพลงพม่ากลาง (บรรยาย)

ฉาก 10

เป็นฉากโรงทหารแห่งไทยใหญ่ มีลานสำหรับฝึกหัดซ้อมอาวุธ มีที่สำหรับเจ้าผาเรื่อง ประทับทอดพระเนตรเป็นประธาน ตัวละครมีทหารเป็นหมู่ ๆ บ้างยืนเรียงสองข้างที่ประทับผาเรื่อง บ้างประลองฝีมือ มีทั้งกระบี่ กระบอง พลองสั้น สำหรับดาบไทย ดาบฝรั่ง ดาบโล่ ดาบเขน ทวนหอก ซ้อมไปได้สักสองสามเพลง สุรียากับสิงหะออกมาเฝ้า ผาเรื่องเรียกให้นั่งเคียงข้างแต่ลดชั้นลงมา ทหารก็ปะหะฝีมือกันต่อไป ผาเรื่องให้สิงหะประลองฝีมือกับทหารไทยใหญ่ (ปีพาทย์ทำเพลงพม่าใหญ่) บรรยาย

ฉาก 11

เป็นฉากภายในห้องบรรทมของเจ้ารุ่งฟ้า มีพระแท่นและเครื่องมือ มีพระและที่บูชาอยู่อีกมุมหนึ่ง ตัวละครมี เจ้ารุ่งฟ้าคลุมแพรหลับอยู่บนพระที่ (ปีพาทย์ทำเพลงดาวทอง)

ฉาก 12

เป็นฉากภายในห้องบรรทมเจ้ารุ่งฟ้าเช่นเดียวกับฉากที่ 11 แต่เป็นอีกด้านหนึ่งซึ่งให้มองเห็นติดต่อกับสวนดอกไม้ ตัวละครมี เจ้ารุ่งฟ้าประทับอยู่บนพระแท่นกับสุรียาซึ่งปลอมเป็นมะขิ่นพร้อมด้วยนางข้าหลวงตามสมควร (ปีพาทย์ทำเพลงลาว)

ฉาก 13

เป็นฉากโรงทหาร (ดนตรีทำเพลง) ตัวละครมีพวกทหารเดินผ่านไปมา บ้างคุยกัน สิงหะเดินไปมาหาช่องปลอดคนเพื่อที่จะหาทางเข้าไปหาคนที่คนรักตามเคย (ปีพาทย์ทำเพลง บัณเฑาะว์สองชั้น) บรรยาย

ฉก 22

เป็นหมู่บ้านกระเหรี่ยงมองเห็นป่ามีทางเดินออกจากป่า ตามดอยมีหมู่บ้านอีกหมู่บ้านหนึ่ง ตัวละครมีนายกองพม่าพร้อมด้วยไพร่พล สุริยาและทหารกระเหรี่ยง (ไฟเวลากลางคืน)

บรรยาย

ฉก 23

เป็นฉากหมู่บ้านกระเหรี่ยงชาวคอย ตัวละครมีสุริยา มะโป้ จากะ ส่างโต สิงหราช (ผาเรือง) มังคละ (โสมพืช) พร้อมด้วยชาวกระเหรี่ยง

ฉก 24

เป็นฉากภายในคุ้มขมุ ตัวละครมี ดาวเรือง ผาเรือง สุริยา พร้อมด้วยนางกำนัล (บรรยาย)

ฉก 25

เป็นฉากเชิงคอยรุ่งฟ้า คอยสิงห์ ตัวละครมี สุริยา จักกะ ส่างโต วิญญาณสิงหะ-รุ่งฟ้า พร้อมด้วยกองทหารกระเหรี่ยง (ไฟเวลาพลบค่ำ) บรรยาย

ฉก 26

เป็นฉากในกำแพงเมืองไทยใหญ่ มีลานกว้าง มีพลับพลาสองพลับพลาใหญ่หนึ่ง เล็กหนึ่ง ตัวละครมี สุริยา อ้ายฟ้า อินทรปัด จักกะ พร้อมด้วยขบวนทหารไทยใหญ่ขมุและกระเหรี่ยง

ฉก 27

เป็นฉากค่ายพักกระเหรี่ยง นอกกำแพงเมืองไทยใหญ่ ตัวละครมี สุริยา จักกะ ส่างโต เจ้าอินทรปัด ทหารกระเหรี่ยงและขมุ (ไฟเวลาเย็น) บรรยาย

ฉก 28

เป็นฉากภายในคุ้มขมุ ตัวละครมี อินทรปัด ดาวเรือง ผาเรือง และจักกะ ฯลฯ (บรรยาย)

ฉก 29

เป็นฉากแคว้นกระเหรี่ยงใหม่ของสุริยา มีค่ายใหญ่สำหรับสุริยา อีกทางหนึ่งเป็นที่คุมขัง มีซี่ลูกกรง ตัวละครมี สุริยา ผาเรือง จักกะ ส่างโต และนักรบกระเหรี่ยง (ไฟเวลากลางวัน) บรรยาย

ฉก 30

เป็นฉากค่ายพม่ามีเพิงใหญ่ อีกด้านหนึ่งมีกรงขังตั้งอยู่ ตัวละครมี แม่ทัพพม่า สุริยา ทหารพม่าเป็นหมู่ ๆ พร้อมด้วยผาเรืองและส่างโต (ไฟเวลากลางคืน) บรรยาย

ฉาก 31

เป็นฉากรุ่งฟ้า - คอยสิงห์ ตัวละครมี สุริยา จักกะ ส่างโต ฟ้าหาญ เหมวดีและสาม
กองทัพชุมนุมอยู่ (ไฟกลางวัน) บรรยาย²²

4.3. ดำเนินเรื่องโดยการใช้บทบรรยาย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างบทบรรยาย

ฉากที่ 16 หน้า 167

(ปีพาทย์ทำเพลงดงกระเหรียง)

(บรรยาย)

ชาวกระเหรียงเข้ามาในไทยใหญ่ ลือไปถึงหูผาเรื่องกับรุ่งฟ้า ว่ามีชาวกระเหรียงนำผ้า
สวย ๆ อย่างดีมาขายและยังมีสาวชาวกระเหรียงหลายคน ผาเรื่องก็ใคร่จะไปดู จึงไถลขวนรุ่งฟ้า
น้องสาวไปด้วย พอตะวันบ่ายสองพี่น้องก็พากันขึ้นมา มีนายทหารและข้าหลวงคนสนิทตามไป
ด้วยสองสามคน (มะโป้ได้ขึ้นเสียดึงฝักไถ้มาก็โผล่หน้ามาดู เห็นผาเรื่องกับรุ่งฟ้าใกล้จะมาถึงอยู่แล้ว
จึงพูดกับสุริยา)

(เจรจา)

ฉากที่ 11 หน้า 181

(ปีพาทย์ทำเพลงดาวทอง)

(บรรยาย)

ราตรีนั้นภายในอุทยานของเจ้ารุ่งฟ้า งดงามดุจสวนสวรรค์ ด้วยแสงเดือนสาดส่องไปทั่ว
แลเห็นดอกไม้บานาชนิดขาวสะพรั่ง ส่งกลิ่นหอมหวลเมื่อสายลมโซบ ขามันั้นพระธิดาแห่งไทย
ใหญ่ กำลังบรรทมหลับอย่างมีความสุขในพระที่ ขณะเดียวกันเจ้าหนุ่มโมชานซึ่งนอนไม่หลับเป็น
เพราะเดือนหงาย อากาศแจ่มใสจึงหยิบซึ่งลูกออกมามากมายเดินเล่นไปตามอารมณ์อันสุขใจ เดิน

²² พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอนุสรรมงคลการ, บทละคร เรื่อง ปิ่นหยิมิสาหรั่งและ
รุ่งฟ้าคอยสิงห์ พระนิพนธ์ของพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าหญิงเฉลิมเขตมงคล (พระนคร:
สหอุปการณการพิมพ์, 2500). หน้า 153-286.

เพลินจนล่องล่ำเข้าไปในอุทยานจนกระทั่งถึงขอบสระ จึงได้นั่งลงบนก้อนหิน หยิบซึ่งขึ้นติดด้วย
ความรู้สึกอันเป็นสุข กระแสเสียงอันไพเราะได้ล่องลอยไปตามสายลม จนกระทั่งแว่วไปถึง
พระกรรม พระธิดาเจ้าจอมไทยใหญ่ จนพระนางไม่สามารถจะบรรทมหลับต่อไปได้

(ปิดฉาก)

ฉากที่ 19 หน้า 208-210

(บรรยาย)

ณ ที่ที่สามซึ่งมีสิงหะ รุ่งฟ้า และจักกะสนทนากันอยู่นั้น มังแสนซึ่งถูกสันดาบของสิงหะ
ตีสลบอยู่ที่พื้นขึ้นแต่แก้มล้างทำสลบต่อไปเพื่อฟังความที่ทั้งสามสนทนากัน ข้อความทั้งสิ้นมังแสน
ทราบแล้วโดยสิ้นเชิง เมื่อทั้งสามแยกกันไปแล้ว มังแสนจึงรีบไปรายงานผาเรื่องทันที

ฝ่ายทางผาเรื่อง หลังจากที่มีการรบที่ประตูเมือง ทหารก็มารายงานให้ทราบถึงเรื่องสิงหะ
พารุ่งฟ้าไป ผาเรื่องก็เข้าใจว่ารุ่งฟ้าถูกปล้นมากกว่าจะติดตามไปด้วยความพิศواس ยิ่งรู้ว่าทั้งสองคือ
ขมุลอมมาและปล้นมณีอันมีค่าของไทยใหญ่ไป ยิ่งก่อความเข้าใจและพยายามไทยใหญ่ ผาเรื่อง
แค้นใจโทสะพุ่งสุดขีดจึงสั่งเกณฑ์ทหารทั้งหมดยกติดตามไปในคืนนั้นเอง เมื่อถึงเชิงคอกก็พบกับ
ทหารของมังแสนซึ่งกระจัดกระจายอยู่ มังแสนได้รายงานให้ผาเรื่องทราบว่าชายชื่อโมซานนั้นคือ
อสิงหะโอรสองค์ใหญ่ของเจ้าอินทรปิดแห่งแคว้นขมุ ได้ล่องล่ำรุ่งฟ้าหนีมา คนได้ซัดขวาง ไม่
สามารถจะทำอะไรได้ เพราะเจ้าหญิงเจ้าก็เจ้าการออกรบพุ่งเสียเอง คนตั้งใจจะจับมาเป็นมาดวาย
แต่มีเจ้ากระเหรียงยักษ์คนหนึ่งเผ่นออกมาจากที่ไหนไม่มีใครเห็นเข้ารบกระหน่ำจนพวกเราพ่าย
กระเจิงไป คนแอบได้ยินเขาว่าเจ้ากระเหรียงยักษ์บอกทางลัดไปสู่แคว้นขมุจึงได้กลับมารายงานขอ
กำลัง เพราะคาดว่ามีสิงหะกับรุ่งฟ้าถึงแคว้นขมุเมื่อใด สงครามใหญ่จะต้องระเบิดขึ้น ส่วน
ข้อความที่สุรียาสั่งให้ทูลผาเรื่องถึงความในใจตลอดจนแหวนที่ฝากมาดวายนั้น มังแสนอำพรางเสีย
ไม่พูดตามความจริง เลือกลูกแต่คำพูดทำร้ายเท่านั้น ก่อความแค้นใจให้ผาเรื่องยิ่งนัก จึงประกาศ
บุกแคว้นขมุ มังแสนเป็นผู้รับอาสาติดตามไปทันที ส่วนเจ้าชายฟ้า เจ้าชีวิตของไทยใหญ่เมื่อ
ทราบเรื่องก็รีบยกกองทัพมาติดตามทันที ทั้งนี้ด้วยความกั๊กแค้นเนื่องมาจากดาวเรืองเมียรักถูกชิง
ไป คราวนี้ธิดาในดวงใจก็ถูกชิงไปอีก อ้ายฟ้าผู้บ้าเลือดตั้งแต่วัยหนุ่มจนชราจึงแค้นใจ ประกาศ
ก้องว่าจะชิงลูกกลับคืนมาและจะสังหารด้วยมือของตนเอง

ส่วนหันพวา ทูตสันติซึ่งเจ้าอินทรปิดแห่งขมุกับแม่นางดาวเรืองส่งมา ได้ประสบเหตุ
การณ์ยุ่งเหยิงก็เดินทางกลับ แต่ระหว่างทางได้พบกับทัพขมุของเจ้าอินทรปิดซึ่งติดตามมาด้วย

ความห่วงโอรสสิงหะและสุริยา แม่นางดาวเรืองก็ติดตามมาด้วย นางคิดว่าความลับที่ตนปกปิดไว้นานเท่าอายุของสิงหะ จะต้องเปิดเผยออกในครั้งนี้อย่างแน่นอน หากสิงหะยังไม่รอดวายเสียก่อน รุ่งฟ้ากับสิงหะฝ่ายหนึ่ง ผาเรื่องกับทหารกองทัพม้าฝ่ายหนึ่ง และขบวนของเจ้าอ้ายฟ้า ขบวนหนึ่ง ติดตามไล่หลังกันอย่างกระชั้นชิด ฝ่ายเจ้าจ๊กกะหลังจากรุ่งฟ้าและสิงหะไปแล้วก็คำนึงถึงสองหนุ่มสาว คิดว่าอ้ายพวกไทยใหญ่คงจะไม่ไว้ชีวิตเป็นแน่แท้ คงล่าหนุ่มน้อยเหมือนหมาไล่เนื้อทีเดียว จึงคิดว่าคงจะต้องกลับไปภูผาศีสิงห์นั้นอีก ด้วยความน่ารักและเสน่ห์ในดวงค่านั้นทำให้เขาลืมเสียมิได้ เมื่อคิดเช่นนั้นก็ออกเดินทางทันที ระหว่างทางพบกองทัพไทยใหญ่ก็รู้ว่าจะต้องมีเหตุร้ายเกิดขึ้น จึงคิดว่าตนชำนาญทางลัดถึงอย่างไรก็ต้องไปถึงก่อนทัพไทยใหญ่ จ๊กกะมาถึงจุดหมายสายเกินไปกว่าที่พระเจ้าจะประทานโอกาสให้เขาได้ช่วยเหลือบุคคลที่พระองค์ลืมนึกแล้ว สิงหะแห่งแคว้นขมุ ได้พารุ่งฟ้าเมียรักมาถึงสถานที่อันรื่นรมย์ตามที่จ๊กกะบอก

(เจรจา)

ในตัวอย่างที่กล่าวข้างต้นจะเห็น ได้ว่าเสด็จพระองค์หญิงฯ ทรงเขียนบรรยายการดำเนินเรื่อง แทนการแสดงละครเพื่อย่นระยะเวลาการแสดงให้สั้นลง

4.4. มีบทร้องประกอบเพลงให้เนื้อเรื่องน่าสนใจขึ้น

ในบทละครของเสด็จพระองค์หญิงฯ ซึ่งเป็นบทร้องและประกอบเพลง ได้แก่

บทโกรธ ฉากที่ 1 หน้า 153

(สร้อยดาว)

เมื่อนั้น	จอมเจ้าอ้ายฟ้าศักดิ์คาหาญ
อำนาจยิ่งใหญ่ใครบ่ปาน	ยังสถานไทยใหญ่นครา
คั่งแค้นพวกขมุทรลักษณ์	หาญหักชิงยอดเสน่หา
ดาวเรืองเมียรักยอดชีวา	จะตามไปเช่นหมาให้สิ้นพันธุ์ ฯ

บทรัก ฉากที่ 14 หน้า 191

(โสภพม่า)

ไอ้ไอ้สิงหะลูกพ่อ	กรรมของเจ้าหนอน่าสงสาร
อินทรปัตพ่ออุดส่ำห่ากล่อมเกลี้ยงเลี้ยงมานาน	ฝีมือใครบ่ปานลูกชาย
มิหนำซ้ำลูกหญิงยอดมิ่งขวัญ	รักคู่ขวัญมาสูญหาย
อ้ายฟ้าจงรู้ศึกสำนึกกาย	ว่าควรมีโทษร้ายสถานใด ฯ

จากตัวอย่างที่มา จะเห็นได้ชัดเจนถึงเนื้อความและถ้อยคำซึ่งใช้ด้วยความไพเราะ สละสลวย และเป็นคำกลอนที่ได้ใจความสำคัญ

4.5 มีบทเจรจาที่สอดคล้องกับฉาก เพื่อให้การแสดงสมจริงสมจังตามจินตนาการของพระองค์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ฉาก จากสภาพธรรมชาติที่วังมัจฉะสถาน เสด็จพระองค์หญิงฯ ได้แปลงหลุมหลบภัยให้เป็นฉากคอยรุ่งฟ้าและคอยสิงห์ให้เข้ากับการแสดงดังนี้

ฉากที่ 19 หน้า 208

เป็นฉากบนยอดคอย มีลำธารคั่นมองดูไกลจะเห็นเป็นยอดเดียวกัน มีถ้ำและมีลานหิน กว้างปากถ้ำมีหินย้อยอย่างงดงาม ตัวละครมีสิงหะและรุ่งฟ้าเดินมาถึง

ฉากคอยนี้สามารถสร้างฉากโดยอาศัยหลุมหลบภัยภายในวังสร้างเป็นภูเขาให้คนขึ้นไปยืนแสดงได้ ดังคำบอกเล่าของผู้ร่วมแสดงที่วังมัจฉะสถานในอดีตว่า “พระองค์หญิงฯ ทรงสร้างฉากขึ้นจริงในวัง เพื่อใช้แสดงละครเรื่องอื่น ๆ รวมทั้งเรื่องรุ่งฟ้าคอยสิงห์”²³

บทเจรจา

ฉากที่ 19 หน้า 210-211

(ดนตรีทำเพลง---)

(สิงหะกับรุ่งฟ้ามาถึงยอดคอย)

สิงหะ : รุ่งฟ้าที่นี้ยังไกลละ เป็นทางที่จะลัดไปยังแคว้นขมุ แต่ที่ปากหนักไปหน่อยไม่ได้ตามจักกะ ให้เป็นที่แน่นอนว่าอีกฝั่งหนึ่งมีทางเดินอยู่ที่ศิไทหน ลำธารที่กั้นระหว่างสองคอยนี้ก็กว้าง และลึกมากเกินกว่าม้าของเราจะข้ามไปได้

รุ่งฟ้า : เราจะทำอะไรล่ะพี่ เวลานี้น้องอ่อนเพลียเต็มทีเห็นจะเดินไม่ไหวแน่

สิงหะ : ถ้างั้นเราก็หยุดพักให้หายเหนื่อยเสียก่อนแล้วจึงค่อยไป (หึ่งสองลงจากหลังม้า รุ่งฟ้าทอดกายริมลำธาร คิมน้ำด้วยความกระหาย นางสิ้นแรงจนแทบทรงกายไม่ไหว)

²³ สัมภาษณ์: เจริญศรี ศาสตราจารย์วิไล, สมพงษ์ พงศ์มิตร, สมควร กระจ่างศาสตร์. สินีนาฏ โปธิเวส และราชมพ โปธิเวส

รุ่งฟ้า: สิงหะของน้อง จงทิ้งน้องไว้ที่นี้เดี๋ยวก่อนอาหารอีกเล็กน้อย พี่อย่าเป็นห่วงน้องเลย
จงเร่งตามสุริยาให้พบ แล้วพามาที่นี้ การงานของเราก็จะสำเร็จ

สิงหะ: ทำไมพูดเช่นนั้นล่ะ พี่จะไม่ยอมทิ้งเมียรักของพี่ไว้ที่แห่งใดเป็นอันขาด นอก
จากกับแผ่นอกของพี่ เจ้าจงหักเสียดักครู่ก่อนเดี๋ยวก่อน ได้กินอาหารเสียบ้างก็คงทุเลา
ความอ่อนเพลีย

รุ่งฟ้า : (เหลือยดูสถานที่รอบ ๆ) พี่มาใกล้น้องหน่อย (สิงหะเข้าไปหา) น้องรู้สึกว่ที่นี้
สบายเหลือเกินธรรมชาติสวยงามมาก ทำให้เบื่อหน่ายสถานที่อื่น ๆ หหมด น้อง
เบื่อควาเลียดและกิเลสความลุ่มหลงทั้งมวล นี่ถ้าการที่เราคิดไว้สำเร็จเรียบร้อยลง
เมื่อใด เราสองคนมาอยู่ที่นี่กันดีกว่า เรามีแต่ความสวยงามสงบปราศจากความชั่ว
ร้าย เราจะมีสุขกันสองคนหากเราตายจากโลกนี้ไปแล้วคอยนี่จะเป็นสุสาน
ของเราทั้งสอง น้องขอตั้งชื่อว่า “รุ่งฟ้าคอยสิงห์”
(สิงหะก้มลงประคองเมียรักไว้กับอก)

สิงหะ : เราทั้งสองเกือบจะเอาชีวิตไม่รอดก็เพราะปรารถนาจะให้สองเฝ้าด้วยกัน
(บทร้อง)

บทข้างต้นเป็นบทเจรจาที่มีเนื้อความบ่งบอกอารมณ์ของตัวละครและสถานที่แสดงละคร
ทำให้เห็นภาพพจน์ได้ดี บทร้อยแก้วของเดิมเป็นบทความเรียงบรรยายเรื่อง เมื่อได้ทำเป็นบทละคร
ทำให้มีชีวิตชีวาขึ้น นอกจากนั้นแล้วในบทตัวอย่างนี้ยังจะได้เห็นการเพิ่มเติมคำบรรยายรายละเอียด
ในเรื่องของฉาก บ่งบอกชื่อเพลงที่จัดได้เหมาะสมกับบทบาทและอารมณ์ของบทนั้น ๆ ด้วย

เมื่อศึกษาตัวอย่างบทละครพูดสลับรำ เรื่อง รุ่งฟ้าคอยสิงห์แล้ว จะพบกลวิธีในการเขียน
บทละครดังต่อไปนี้

1. แบ่งฉากตามลำดับเหตุการณ์
2. เนื้อหาของเรื่องมีการใช้บทบรรยาย
3. มีบทร้องทำให้เนื้อเรื่องน่าสนใจขึ้น
4. มีบทเจรจาซึ่งสอดคล้องกับฉาก
5. มีเพลงที่ใช้ในการดำเนินเรื่อง
6. มีเพลงประกอบบทร้อง
7. มีการอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับการแสดงในแต่ละฉาก เช่น กิริยาที่พึงกระทำของตัว

ละคร อุปกรณ์ประกอบฉาก ตัวละคร ที่แสดงในแต่ละฉาก

3. องค์ประกอบการแสดง

จากการศึกษาการแสดงละครเรื่องนี้ ผู้วิจัยแบ่งองค์ประกอบการแสดงได้ 7 ประเภท ได้แก่ 1. โอกาสที่ใช้แสดง 2. การฝึกซ้อม 3. การแสดง ท่ารำ 4. ฉาก แสง เสียง 5. ผู้แสดง 6. การแต่งกาย 7. การแต่งหน้า ดังจะกล่าวรายละเอียดดังนี้

3.1 โอกาสที่ใช้แสดง

การแสดงละครพูดสลับรำ เรื่อง รุ่งฟ้าคอยสิงห์นี้จัดแสดงที่วังมัจฉะสถานเพียง 2 วัน ซึ่งจัดแสดงขึ้นครั้งแรกและครั้งเดียว เมื่อวันที่ 9 และ 10 มีนาคม พุทธศักราช 2497 และไม่มีปรากฏจัดแสดงขึ้นอีกที่ใด

อาจารย์เจริญศรี ศาสตราจารย์วิไล กล่าวว่า “ละครเรื่องนี้จัดแสดงขึ้นที่วังมัจฉะสถานเพียงแห่งเดียว ไม่มีการจัดการแสดงเรื่องนี้ที่ใดอีก เพราะเสด็จพระองค์หญิงฯ ทรงนิพนธ์ละครเรื่องนี้เป็นเรื่องสุดท้ายหลังจากนั้นเสด็จพระองค์หญิงฯ ก็ประชวรหนักขึ้นเรื่อย ๆ จนไม่สามารถทรงงานละครได้ เมื่อเสด็จพระองค์หญิงฯ สิ้นชีพก็ไม่มีการจัดการแสดงขึ้นที่วังอีก”²⁴

3.2 การฝึกซ้อม

ละครเรื่องรุ่งฟ้าคอยสิงห์มีการซ้อม 5 วันในหนึ่งสัปดาห์ คือ วันจันทร์ถึงวันศุกร์ ละครถูกแปลงไปจากเดิมเพื่อให้ทันสมัย การแสดงในตอนหลังจึงมีการรำเป็นส่วนน้อยลง และมีการเจรจาเป็นพื้น เพื่อความสะดวกในการฝึกจำเป็นต้องเปลี่ยนวิธีแสดงไปบ้างแต่กระนั้นก็มีได้ทรงหึงศิลป์เดิมทรงขึ้นเป็นหลักมากที่สุดเท่าที่จะทำได้

การฝึกซ้อมละคร จะฝึกซ้อมที่วังมัจฉะสถาน เวลาของการฝึกซ้อมเป็นไปตามปกติของการแสดงทุกเรื่อง ซึ่งเสด็จพระองค์หญิงฯ จะเสด็จลงมาทอดพระเนตรเวลาประมาณ 20 นาที ในวันจันทร์ถึงวันศุกร์ ณ สถานที่แสดงจริง เสด็จพระองค์หญิงฯ ทรงประดิษฐ์ท่ารำร่วมกับอาจารย์ที่สอนละคร ได้แก่ คุณหญิงเทศ นัฏกานุรักษ์ อาจารย์ผัน โมรากุล อาจารย์มัลลีย์ คงประภัสร์ อาจารย์ลมูล ขมกูปต์ และมีคณะปีพาทย์ ซึ่งผู้ควบคุมวงดนตรี คือ อาจารย์พริ้ง คนตรีรส ซึ่งผู้จะร่วมบรรเลงการฝึกซ้อม เสด็จพระองค์หญิงฯ ทรงควบคุมการฝึกซ้อมและกำกับการแสดงให้เป็นไปตามพระประสงค์จนเสร็จสิ้นการฝึกซ้อม

²⁴ สัมภาษณ์: เจริญศรี ศาสตราจารย์วิไล, 10 สิงหาคม 2540.

3.3 วิธีแสดง ในการแสดงปีพาทย์เริ่มโหมโรงเวลา 19 นาฬิกา พิธีกรแจ้งรายการเป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เพื่อบอกให้ทราบว่าจะมีการแสดงละครประเภทไหน เรื่องอะไร ตอนใด เวลา 24 นาฬิกา เริ่มการแสดงเบิกโรง (รำเบ็ดเตล็ด หรือการแสดงเบ็ดเตล็ด) จากนั้นเริ่มแสดงละคร ผู้แสดงรำตีบทตามบทร้อง เมื่อถึงบทเจรจาผู้แสดงเจรจาและตีบทตามบทเจรจาของคน ในการเจรจาจะมีผู้บอกบทชายและผู้บอกบทหญิงคอยบอกบทอยู่หลังจาก

ในการแสดงเรื่องนี้มีการแสดงรำเบ็ดเตล็ดกัน 2 ชุด คือ ฟ้อนเปิงมาง และ ฟ้อนม่านม้วยเชียงดา ระหว่างการเปลี่ยนฉาก ฝ่ายแสงเปิดไฟ พิธีกรบรรยายเนื้อเรื่องพร้อมกับดนตรีคลอเบา ๆ ไปเรื่อย ๆ เมื่อผู้แสดงพร้อมจะเปิดไฟและเริ่มการแสดงในฉากต่อไป

3.4 ทำรำ ทำรำที่ปรากฏในบทร้องและเจรจาในละครเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้ข้อมูลจากนางละครตัวพระ ซึ่งเคยเป็นนางละครที่วังมังกละสถานและเคยร่วมแสดงละคร เรื่อง รุ่งฟ้าคอยสิงห์ในอดีต ได้ข้อมูลทำรำที่ปรากฏดังนี้

ตัวอย่างทำรำที่ปรากฏในบทเจรจา ฉากที่ 14

สิงหะ : พี่ก็ได้สาบานแล้วต่อพระผู้เป็นเจ้า เชื่อหรือยังหละว่าพี่นี้รักแท้

รุ่งฟ้า : อู๋ เชื่อแล้วนูลหัวของน้อง

สิงหะ : เว้นแต่ว่าการสิ่งใด ขอดรักที่ทำให้เสื่อมศักดิ์ของชาติชายที่พี่บูชายิ่งกว่าชีวิต
เท่านั้น

รุ่งฟ้า : พี่ของน้องพูดถูกแล้ว น้องรู้ชายชาตินักรบทั้งปวงย่อมเป็นเช่นนี้ทุกคน

* ตัวอย่างทำรำที่จะยกต่อไปนี้มีเพียงเจริญศรี ศาสตราจารย์วิไล เพียงท่านเดียวเท่านั้นที่สามารถรำทำรำชุดนี้ได้ ซึ่งอาจารย์เป็นผู้หนึ่งที่เคยร่วมแสดงละครพูดสลับรำ เรื่องรุ่งฟ้าคอยสิงห์

เจรจา สิงหะ : พี่ก็ได้สาบานแล้ว
 ตัวนาง : นั่งทำตัวนาง มองหน้าพระ
 ตัวพระ : นั่งทำตั้งพระ พนมมือ

ทำรำที่ปรากฏในเรื่องนี้ตั้งแต่หน้า 77 ถึง 88 บันทึกภาพที่บ้าน

อาจารย์เจริญศรี ศาสตร์วิไล

อำเภอ นากลาง จังหวัด อุตรธานี วันที่ 10 สิงหาคม 2540

ผู้แสดงตัวพระ : เจริญศรี ศาสตร์วิไล ผู้แสดงตัวนาง : สุภารัตน์ กัลยา

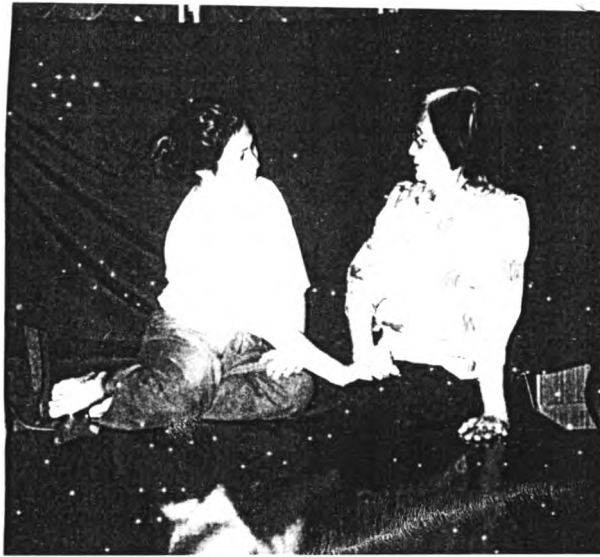
(ทำตัวนางเป็นท่าที่อาจารย์เจริญศรี ศาสตร์วิไลเป็นผู้กำกับ)

สิงหะ (ต่อ) : คอพระผู้เป็นเจ้าของเจ้า
 ตัวพระ : มือซ้ายไว้มือแฉ่ศีรษะ มือขวาวางไว้ที่ตักขวา
 ตัวนาง : มองตามมือตัวพระ

สิงหะ (ต่อ) : เชื่อใจหรือยัง ว่าพี่นี่รักแท้
 ตัวพระ : ใช้มือขวาจับมือซ้ายตัวนางมาแนบที่อก มองหน้าตัวนาง
 ตัวนาง : มือขวาวางบนตัก หลบตาตัวพระ

รุ่งฟ้า : อื๊ย เชื้อแล้วเพคะ

ตัวนาง : มีอชวาทิกหน้าขาของตัวพระ มือซ้ายวางไว้ที่ตักซ้าย

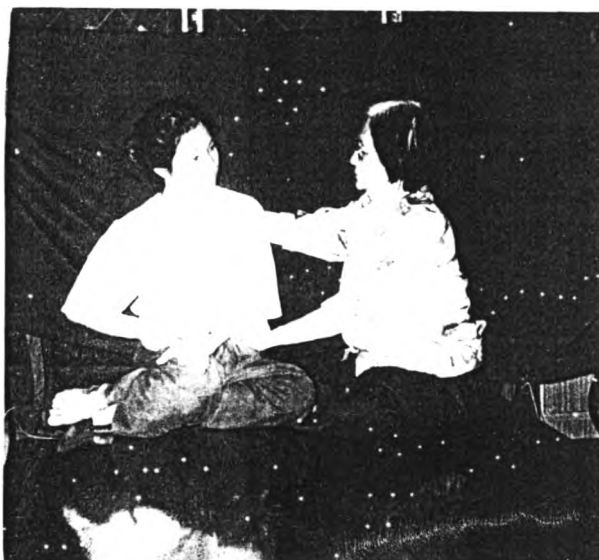
ตัวพระ : มีอชวาจับมือตัวนาง มือซ้ายวางแนบพื้นแขนตั้ง มองหน้าตัวนาง อมยิ้ม

รุ่งฟ้า (ต่อ) : ทูนหัวของน้อง

ตัวนาง : พนมมือที่อก

ตัวพระ : มือซ้ายอยู่ตำแหน่งเดิม มีอชวาวางบนตักซ้าย มองหน้าตัวนาง

สิงหะ : เว้นแต่การสิ่งใด

ตัวพระ : มือขวาโอบไหล่ตัวนาง มือซ้ายจับแขนซ้ายตัวนาง

ตัวนาง : นั่งท่าตัวนาง

สิงหะ (ต่อ) : ขอดรักพี่

ตัวพระ : มือขวาโอบไหล่ตัวนางเข้ามาใกล้ ๆ มือซ้ายประคองที่คาง

เอียงขวา : มองตัวนาง

ตัวนาง : มือซ้ายแขนตั้งจับหน้าผากตัวพระ มือขวาวางที่ตักซ้าย เอียงซ้ายมองหน้าพระ

สิงหะ : ทำให้เชื่อมศักดิ์

ตัวพระ : แยกมือทั้งสองมาข้างหน้าระดับศอก เอียงขวา

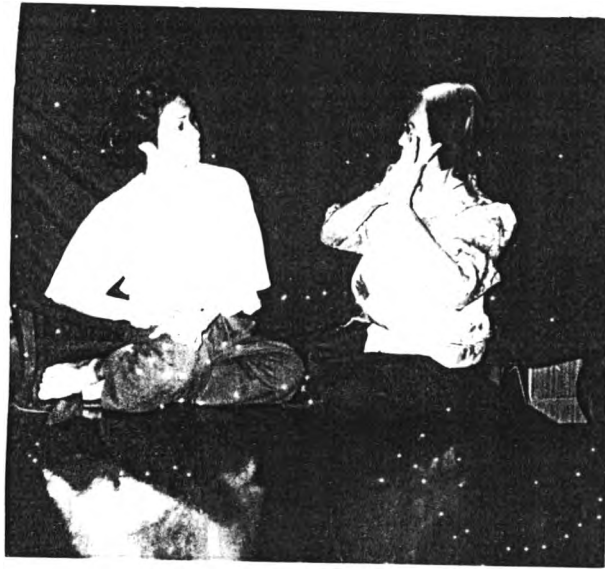
ตัวนาง : นั่งทำตัวนาง

สิงหะ (ต่อ) : ของชาติชาย

ตัวพระ : ทำเจดฉิน

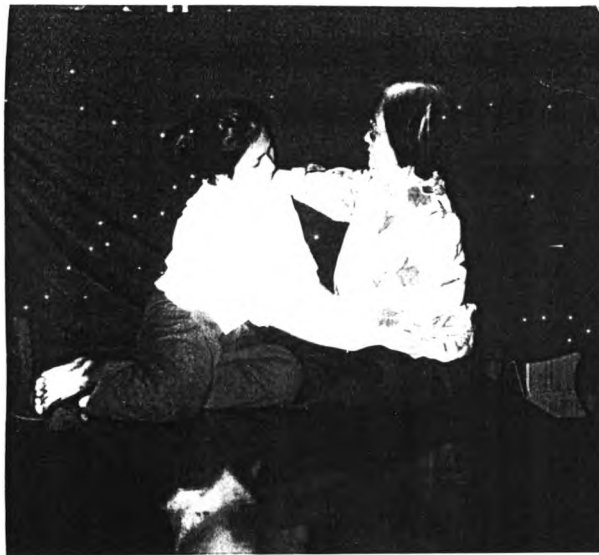
ตัวนาง : นั่งทำตัวนาง

สิงหะ (ต่อ) : ที่พี่บูชายิ่งกว่าชีวิตเท่านั้น

ด้วพระ : มือทั้งสองพนมมือขึ้นไหว้ระดับแก่ศิระชะชัย เอียงซ้าย

ด้วนาง : นั่งท่าด้วนาง มองหน้าด้วพระ

รุ่งฟ้า : พี่ของน้องพูดถูกแล้ว

ด้วนาง : มือขวาและซ้ายจับที่เอวทั้งสองข้างของด้วพระ เอียงขวา หันหน้าเข้าหาด้วพระ

ด้วพระ : มือขวาโอบไหล่ด้วนาง มือซ้ายจับที่ต้นแขนขวาของด้วนาง หันหน้ามองหน้า

ด้วนาง

รุ่งฟ้า (ต่อ) : น้องรู้ ชายชาตินี้ครบทั้งปวงย่อมเป็นเช่นนี้ทุกคน

ตัวนาง : นั่งท่าตัวนาง มองตัวพระ

ตัวพระ : มือซ้ายวางแนบกับพื้น แขนตั้ง มือขวาวางที่ตักขวา มองหน้าตัวนาง

การศึกษาท่ารำในลักษณะของบทเจรจา ตัวละครใช้ท่ารำแบบรำตีบท ตามบทเจรจา คือ ท่ารำอาศัยการตีความจากบท ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ข้อมูลว่า “ท่ารำที่ใช้แสดง เป็นท่ารำที่ฝึกหัดได้ง่าย เพราะเป็นการรำตีบทตามคำพูดของตัวเอง”²⁵ การตีบทในละครเรื่องนี้สามารถสื่อความหมายได้ทันทีถึงความหมายการเจรจา เพราะท่ารำที่ใช้แสดงเป็นท่ารำเลียนแบบธรรมชาติ ทำให้ผู้ชมเข้าใจความหมายของการแสดงออกได้ดี

²⁵ รำตีบท หรือรำใช้บท หรือรำนำบท หมายถึง การนำท่ารำที่ปรากฏในนาฏยศิลป์ไทยมาใช้แสดงท่าทางสื่อความหมายตามบทร้อง ทำนองเพลง และบทเจรจา

²⁵ สัมภาษณ์: เจริญศรี ศาสตร์วิไล, 10 สิงหาคม 2540.

บทเจรจาที่ยกตัวอย่างข้างต้น เป็นการตีบทโดยใช้ภาษาท่าที่สื่อความหมายโดยตรง เช่น
 ที่ก็ได้สาบานแล้ว - พนมมือระดับอก (จากหน้า 77)
 ค่อยระผู้เป็นเจ้า - ไข่มือซ้ายสูง (จากหน้า 78)
 และมีการใช้ภาษาท่าที่สื่อความหมายโดยอ้อม** เช่น
 เว้นแต่การสิ่งใด - ตัวพระโอบไหล่ตัวนาง (จากหน้า 80)

น้องรู้ ชายชาตินักรบทั้งปวงยอมเป็นเช่นนี้ทุกคน - ทั้งตัวพระและตัวนางไม่แสดงท่ามือ
 แต่ทั้งสองต่างมองหน้ากัน (จากหน้า 83)

ตัวอย่างท่ารำที่ปรากฏในบทร้อง จากที่ 14

(ลาวดวงเดือน)

ไอ้ไอ้ดวงตาเอ๋ย	พี่ได้ให้สัจแล้วต่อพระปฏิมา
ยอดอาลัยจงเห็นใจข้า	โอรนอ่อนผ่อนทานเมตตาพี่ชาย

 * ท่าที่สื่อความหมายตามบทร้องได้ชัดเจน เช่น คำว่า ยิ้ม - มือทำท่าจิบที่มุมปาก คำว่า ตัว
 เรา - มือทำท่าจิบที่อก

** ท่าที่สื่อความหมายโดยไม่แสดงท่าทางชัดเจน แต่ต้องอาศัยตีความจากท่ารำ เช่น คำว่า
 สวย - ใช้ท่าเจิดจลิน คำว่า ยิ่งใหญ่ - ใช้ท่าพรหมสีหน้า

(เพลงลาวดวงเดือน)

โอ้อวดวงดาเอย

ตัวพระ : แขนขวาโอบที่ไหล่ขวา มือขวาวางบนบ่าขวาของตัวนาง มือซ้ายซ้อนปลาย
 กางตัวนางขึ้น ก้มมองหน้าตัวนาง ตั้งเข่าทั้งสองขึ้นพร้อมกับยกสะโพก

ตัวนาง : นั่งท่าตัวนาง สบตามองตัวพระ เขยคางขึ้นเล็กน้อย

พี่ได้ให้สัจแล้ว

ตัวพระ : มือขวาวางบนหน้าขวา มือซ้ายไว้มือแ่งศีรษะซ้าย เอียงขวา

ตัวนาง : นั่งท่าตัวนาง มองตามมือตัวพระ

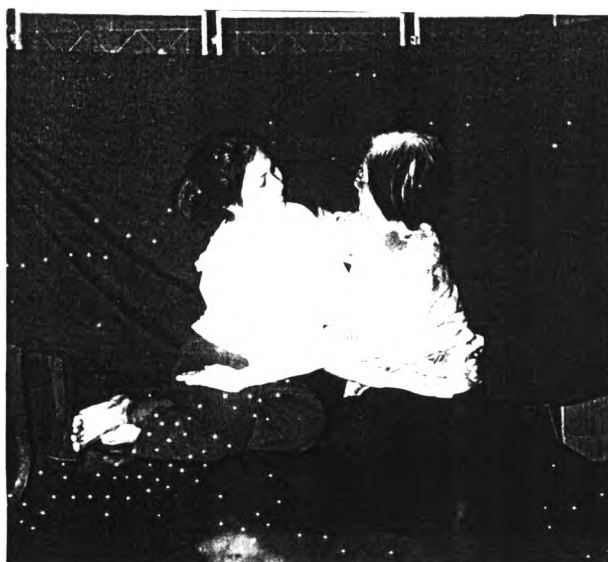
ต่อพระปฏิมา

ตัวพระ : มือทั้งสองพนมมือขึ้น ไหว้ระดับแง่ศรีเมช่าย เอียงซ้าย

ตัวนาง : นั่งท่าตัวนาง มองหน้าตัวพระ

ท่านี้ตัวพระทำท่าซ้ำกับท่าในบทพูดของสิงหะคำว่า : ที่พี่บูชายิ่งกว่าชีวิตเท่านั้น ในหน้า

82

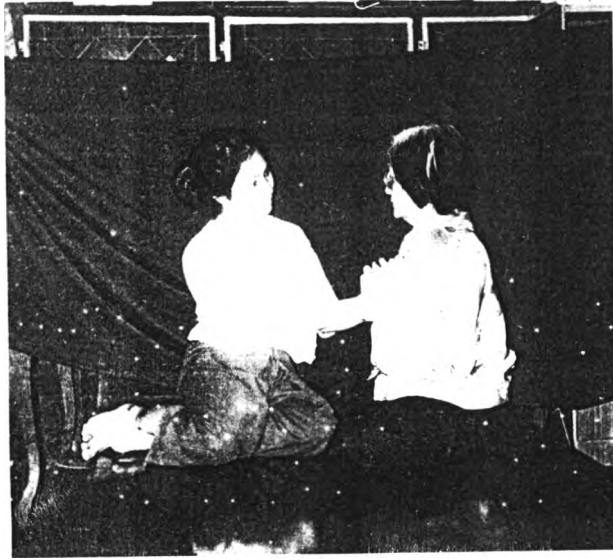

ยกอาลัย

ตัวพระ : แขนขวาโอบไหล่ตัวนาง มือขวาแตะที่หลังฝั่งขวา แขนซ้ายเหยียดตั้ง มือซ้ายวาง

ไว้ที่หน้าขาของตัวนาง เอียงซ้ายมองหน้าตัวนาง

ตัวนาง : มือขวาและซ้ายแตะที่เอวตัวพระ เอียงขวามองหน้าตัวพระ

จงเห็นใจข้า

ตัวพระ : จับมือทั้งสองของตัวนางมากุมไว้ที่หน้าอก มองหน้าตัวนาง

ตัวนาง : เอียงขวามองตาตัวพระแล้วหลบตา

โอนอ่อนผ่อนทหา

ตัวพระ : โอบตัวนางเข้ามาแนบกับตัว มือซ้ายวางไว้บนแขนขวาของตัวนาง เอียงขวามองหน้าตัวนาง

ตัวนาง : เอียงตัวมาทางซ้ายแนบกับตัวพระ แขนซ้ายตึง มือซ้ายวางแนบกับพื้นแขนขวา เทียบตึงวางไว้ที่ขาขวา เอียงซ้ายมองหน้าตัวพระ

เมตตาพี่ชาย

ตัวพระ : มือขวาจับปลายมือซ้ายของตัวนางมาหอม แขนขวาเหยียดตึงวางมือไว้ที่พื้น
 เียงขวามองตาตัวนาง

ตัวนาง : แขนขวาวางไว้ที่คักซ้ายของตัวพระเียงซ้ายก้มหน้ามองดำ หลบตาตัวพระ
 (แสดงความขวยอาย)

การศึกษาท่ารำในลักษณะของบทร้องตัวละครใช้ท่ารำแบบรำตีบตามบทร้อง ซึ่งสามารถ
 สื่อให้ผู้ชมเข้าใจได้ทันทีถึงความรักที่ตัวละครสิงหะและรุ่งฟ้ามีต่อกัน ท่ารำในบทนี้เป็นท่ารำที่เพิ่ม
 ความมีชีวิตชีวาให้แก่ผู้ชม เพราะตัวละครทั้งคู่เข้าถึงบทบาทโดยใช้ความแนบชิดสนิทสนมกัน ใน
 บทนี้ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ข้อมูลว่า “ตัวละครทั้งรุ่งฟ้าและสิงหะ ต้องมองตากัน ตัวรุ่งฟ้าต้องแสดงสี
 หน้าเหนียมอาย ตัวสิงหะแสดงออกโดยใช้สายตาเจ้าชู้กรุ่มกริม ผู้ชมจะประทับใจที่สุดในฉากนี้
 และการแสดงจริงไม่จำเป็นต้องนั่งอยู่กับที่แต่อาจจะมีการนั่งในท่าที่สบายหรือเป็นท่ายืนท่าเดินก็
 ได้”²⁶

หมายเหตุ ตัวอย่างการรำที่นำมาวิเคราะห์นี้เป็นเพียงทำนองเกี่ยวข้องกับตัวพระ-ตัวนาง ผู้วิจัย
 ไม่สามารถหาตัวอย่างข้อมูลอื่น ๆ เพิ่มเติมอาทิ การยืนรำ จากที่ไหนอีกในขณะที่ทำวิจัยฉบับนี้

²⁶ สัมภาษณ์: เจริญศรี ศาสตรวิไล, 10 สิงหาคม 2540.

บทร้องที่ยกตัวอย่างใช้การตีบทจากภาษาทำสื่อความหมายโดยตรง เช่น

ต่อพระปฏิมา - พระมือทั้งสองพนมมือขึ้นให้ระดับแง่ศีรษะซ้าย (จากหน้า 86)

โอนอ่อนผ่อนหา - พระโอบตัวนางเข้ามาแนบกับตัว ตัวนางเอียงตัวมาแนบกับตัวพระ (จากหน้า 87)

และมีการใช้ภาษาทำที่สื่อความหมายโดยอ้อม เช่น

โอ้อวดดวงตา - ตัวพระโอบไหล่ขวาตัวนาง มือซ้ายเชยคางขึ้นมองหน้า (จากหน้า 85)

เมตตาพี่ชาย - ตัวพระจับปลายมือซ้ายตัวนางมาหอม (จากหน้า 88)

จากตัวอย่างทำรำ จะเห็นได้ว่าทำรำในการแสดงละครพูด สลับรำ เรื่อง รุ่งฟ้าคอยสิงห์นี้ เป็นทำรำที่ตัวละครต้องแสดงสีหน้าท่าทางเลียนแบบธรรมชาติเพื่อนำความสมจริงสมจังในการแสดง ทำให้บรรยากาศในเรื่องสนุกสนานและผู้ชมคล้อยตามอารมณ์ของตัวละคร

เมื่อจบการแสดงปีพาทย์จะบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี ซึ่งเป็นไปตามปกติของการแสดงที่วังมัจฉะสถานทุกครั้ง

3.5 ฉาก แสง เสียง

3.5.1 ฉาก การแสดงละครเรื่องนี้มีการจัดฉากตามเนื้อเรื่อง การออกแบบฉากนั้น เสด็จพระองค์หญิงฯ ทรงออกแบบฉากในจินตนาการการให้บรรยากาศของวังเป็นฉากใหญ่ ในเรื่องนี้ ได้แก่ ฉากป่า ภูเขา ดำหนัก ห้องบรรทม ห้องพระโรง เป็นต้น ผู้สร้างฉาก คือ บุคลากรจากกรมศิลปากร

แสง ใช้การเปิด-ปิดไฟแทนการเปิด-ปิดม่าน ใช้สปอตไลท์ส่องหน้าเวที นอกจากนั้นยังใช้ไฟชนิดคอมพอยท์แขวนลงมาจากราวข้างบนที่สร้างขึ้นบริเวณเวทีแสดง และปรับไฟหรือ ไฟสว่างตามเนื้อเรื่อง

เสียง ใช้เครื่องขยายเสียงและไมโครโฟนมีขาตั้ง ไมค์ลอย วางตามจุดที่ผู้แสดงอยู่

3.6 ผู้แสดงละคร

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ รายชื่อผู้ร่วมแสดงและบทบาทที่ได้รับในละคร เรื่อง รุ่งฟ้า คอยสิงห์มีรายนามผู้แสดงซึ่งเจริญศรี ศาสตร์วิไล ให้สัมภาษณ์ มีดังนี้

1. เจ้าอ้ายฟ้า	จ้านงค์ พจนพิสูทธิ์
2. เจ้าอินทรีปัด	สุรสิทธิ์ สัตยวงศ์
3. ผาเรือง	ฉลอง สิมะเสถียร
4. สิงหะ	อาคม สายาคม
5. รุ่งฟ้า	สินีนานฎ โภธิเวส
6. สุรียา	สมจิตร ทรัพย์สำรวย
7. ดาวเรือง	กันทรี นาคกรประภา
8. มะโป้	โอบ บุญติด
9. ทหาร	สวง ทรัพย์สำรวย สมพงษ์ พงศ์มิตร
	คอกคิน กัญญามาลัย
	จำรูญ หนองจิม
10. ไม่ทราบหน้าที่	จุมพล ปัทมิน ทัศน์ เอกทัศน์ ชุมพล กาญจนพินทุ

3.7 การแต่งกาย

การแต่งกายในละครเรื่องนี้ มีการดัดแปลงให้เหมาะสมกับบทบาทและตัวแสดงตามเนื้อเรื่อง โดยเสด็จพระองค์หญิงฯ ทรงออกแบบให้รับกันกับลักษณะบท²⁷ เช่น “เผ่าขมุแต่งกายคล้ายชาวเขมร เผ่าไทยใหญ่แต่งแบบลาว เผ่าพม่าแต่งแบบพม่า เผ่ากระเหรี่ยงแต่งแบบกระเหรี่ยง ชาวคอยทางภาคเหนือของไทย”^{*}

²⁷ สัมภาษณ์: เจริญศรี ศาสตร์วิไล, 10 สิงหาคม 2540.

^{*} ผู้วิจัยไม่สามารถอธิบายส่วนประกอบของเครื่องแต่งกายผู้แสดงในยุคนั้นได้ เนื่องจากผู้ให้สัมภาษณ์ไม่สามารถอธิบายรายละเอียดได้

3.8 การแต่งหน้า

มีการแต่งหน้าเหมือนการแสดงละครเรื่องอื่น ๆ คือ รองพื้นบนใบหน้าโดยลงครีมรองพื้นแล้วใช้มือลูบไล่ให้ทั่วใบหน้าจนเนียนเสมอกันดีแล้วจึงทาแก้มด้วยครีมรู้ท วิธีทาแก้มใช้นิ้วมือแตะที่ครีมแล้วแตะที่แก้มเบา ๆ จากนั้นค่อย ๆ เคลื่อนขึ้นสูงจากแก้มไปที่โหนกแก้มเฉียงขึ้นข้างบน ทาให้เนียนเรียบแล้วจึงใช้ไอชาโดว์ (Eye Shadow) แดงแดงจมุกทั้งสองข้างให้กลืนกับรองพื้นเพื่อให้จมุกดูโค้งขึ้น จากนั้นใช้พู่และแปรงฝุ่นสีเหลืองดับให้ทั่วใบหน้า แล้วเริ่มเขียนคิ้วด้วยดินสอเขียนคิ้วสีดำ การเขียนตาจะทาด้วยไอชาโดว์ที่เปลือกตาบนแล้วลงไอไลเนอร์ (Eye Liner) ที่ขอบตาบนและขอบตาล่าง จากนั้นใช้ลิปติกทาปากสีที่เหมาะสมกับสีผิว หากผิวคล้ำทาสีแดงหรือสีส้ม หากผิวขาวทาสีชมพู เครื่องสำอางค์ที่ใช้แต่งหน้าให้ตัวละครทุกชิ้น คือ ยี่ห้อแม็ค แฟกเตอร์ (Max Factor) ซึ่งสั่งซื้อจากประเทศสหรัฐอเมริกา

สรุป

จากการศึกษาบทละครพูดสลับริาและการแสดงละครพูดสลับริาเรื่องรุ่งฟ้าดอยสิงห์พบว่าบทละครของเสด็จพระองค์หญิงฯ มีเค้าเดิมจากนิยายเรี่ยมรยของอรุวรรณ หรือ นายเลี้ยว ศรีเสวกโดยเสด็จพระองค์หญิงฯ ทรงนิพนธ์เป็นบทละครพูดสลับริาด้วยวิธีที่สำคัญ คือ

1. นิพนธ์เป็นร้อยแก้วสลักกลอนสุภาพ
2. แบ่งฉากตามลำดับเหตุการณ์
3. ดำเนินเรื่องโดยการใช้บทบรรยาย
4. มีบทร้องทำให้เนื้อเรื่องน่าสนใจขึ้น
5. มีเพลงที่ใช้ในการดำเนินเรื่อง
6. มีเพลงประกอบบทร้อง
7. มีบทเจรจาที่สอดคล้องกับฉาก
8. มีการอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับการแสดงในแต่ละฉาก เช่น อุปกรณ์ที่ใช้ ตัวละคร หน้าที่ตัวละคร ตำแหน่งตัวละคร เป็นต้น
9. เลือกบทละครที่เหมาะสมกับการแสดงกลางแจ้งที่เป็นธรรมชาติซึ่งเขียนด้วยจินตนาการของฉากจริงในวังมังกละสถานเป็นส่วนประกอบสำคัญ
10. รักษาเค้าโครงเนื้อหาการดำเนินเรื่องของเดิมไว้เพื่อเป็นเกียรติแก่เจ้าของเดิม

การจัดการแสดงละครพูดสลับรำ เรื่อง รุ่งฟ้าคอยสิงห์ขึ้นที่วังมั่งคละสถาน เสด็จพระองค์หญิงฯ มีวิธีการสำคัญ คือ

จัดการแสดงขึ้นเนื่องในโอกาสฉลองพระชนมายุเสด็จพระองค์หญิงฯ 62 พรรษา มีการฝึกซ้อม 5 วัน ตั้งแต่วันจันทร์ถึงวันศุกร์ เวลา 20 นาฬิกาเป็นต้นไป การแสดงจริงจัดขึ้นเพียงสองวัน ตัวละครมีวิธีการแสดงโดยการรำตีบทตามบทร้องและตีบทตามบทเจรจา มีการออกแบบสร้างฉากจากธรรมชาติในวังโดยการจินตนาการของเสด็จพระองค์หญิงฯ สร้างเวที และใช้แสง เสียงประกอบการแสดงที่ดูสมจริง ใช้การเปิด-ปิดไฟแทนการเปิด-ปิดฉาก ใช้การเปิดไฟสว่างและไฟหรี่แทนเวลากลางวัน กลางคืน ผู้แสดงที่ร่วมแสดงคือตัวละครซึ่งเคยร่วมแสดงละครเรื่องอื่น ๆ เครื่องแต่งกายที่ใช้มีการจัดหาขึ้นใหม่และดัดแปลงจากเดิมที่มีอยู่ตามความเหมาะสมของเนื้อเรื่อง เครื่องสำอางค์ที่ใช้แต่งหน้าเป็นเครื่องสำอางค์สำเร็จรูปยี่ห้อ แมค แฟคเตอร์ (Mac Factor) ของประเทศสหรัฐอเมริกา

บทละครพูดสลับรำ เรื่อง รุ่งฟ้าคอยสิงห์นี้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่าเป็นบทละครที่สมบูรณ์แบบเรื่องหนึ่ง เพราะสามารถนำไปใช้แสดงได้ทันที เนื่องจากมีการบรรจุเพลงร้อง ชื่อเพลงบรรเลง บทเจรจา บทบรรยาย ลำดับฉากและเหตุการณ์ ตัวละคร บทบาทและหน้าที่ของตัวละคร รวมทั้งอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการแสดงในแต่ละฉาก ทำให้บทละครเรื่องนี้สามารถจัดฉากการแสดงขึ้นกลางแจ้งหรือจัดฉากการแสดงบนเวทีได้ตามเนื้อเรื่อง